

— ≡ Ս Ի Ո Ն ≡ —

ԼՐ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1964

Սեպտեմբեր

Թիւ 9

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԲԵՂՈՒՆ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱՇԱՏ ՔԱՌԱՄԵԱԿ

ԱՄԵՆ. Տ. ԵՂԻՇԷ Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԲ ՆՕՐ
ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ներկայ տարւոյ Օգոստոսի 21ին լրացաւ Ս. Աթոռոյս Պատրիարք Նորին Ամենապատուութիւն Տ. Եղիշէ Ս. Արքեպիսկոպոս Տէրտէրեանի Գահակալութեան չորրորդ տարին:

Ներուսադէմի Ս. Յակոբեանց դարաւոր այս Վանքին հարուստ պատմութեան մէջ լուսաւոր հանգրուան մըն է վերջին չորս տարիներու կարճ շրջանը. հանգրուան մը, որ գեղեցկացած է խիզախ յղացումներու, անսակարկ ու անգուլ ջանքերու և հեռահայեաց ծրագրումի արդիւնքը հանդիսացող հրաշքի համադր իրագործումներով:

Պարոնտէրներով, Շղթայակիրներով, Գուրեաններով և Գուշակեաններով սրբացած Գահը բարձրանալով այնպիսի շրջանի մը՝ երբ ազգապարծան ու բարեհամբաւ այս Հաստատութիւնը չորս երկար և զժրախտ տարիներու արուեստակեալ ու անարդին պայքարներէ ետք դարձած էր ուժաւոր և նկուն, Ն. Ամենապատուութիւն Պատրիարք Ս. Հայրը իրեն համար մէկ կողմէ առաջնահերթ խնդիր նկատեց վերակազմումն ու բարեփոխումը վանական կ'անքին, և միւս կողմէ՝ աւագ պարտականութիւն սեպեց վերաշարունակումը խառնակութեանց պատճառաւ ընդհատուած շինարար գործունէութեան:

Ս. Յակոբեանց հնադարեան Վանքը անցած է փորձանաւոր, ճակատագրական և մտանդաւոր ժամանակներէ, և խրաքանչիւր անգամ ալ անոր օգնութեան է հասած աստուածային հրաշք մը ու գալն փրկած անշքացումէ և կորուստէ: Նորին Ամենապատուութիւնն ալ, ապաւինելով Ամենակարողն Աստուծոյ շնորհին, Ս. Յակոբեանց նուիրեալ Միաբանութեան անդամներուն զորութեան և Հայ ժողովուրդի եկեղեցասիրութեան և օժանդակութեան, հաւատքով ու անհափիւի եռանդով ձեռնարկեց վերաշինութեան և վերակազմաւորման անյետաձգելի աշխատանքներուն:

Իր Գահակալութեան առաջին իսկ օրերէն Ն. Ամենապատուութեան ղեմ բարձրացող ամենէն կարևոր խնդիրն էր Երուսաղէմի Սուրբ Յարութեան Տաճարի նորոգութիւնը, որուն անհրաժեշտութիւնը զգացուեց էր տակաւին տասնեակ տարիներ առաջ: Յոյներու և Լատիններու հետ Սրբոց Յակոբեանց Պատրիարքութիւնը ըլլալով իրաւատէր և վայելելով հաւասար ու անբռնաբարելի իրաւունքներ համայն Քրիստոնեայ աշխարհի հաւատքի այդ կեդրոնին մէջ, պատառութեան տակ կը գտնուէր հայթայթելու նորոգութեան ծախսերու ընդհանուր ջուլմարին իր բաժին ելող մէկ — երրորդը, այսինքն 300,000 Յորդանանեան Տինար, մօտ մէկ միլիոն տոլար: Պաղեստինեան ընդհարումներէն ետք նիւթական նեղ կացութեան մասնուած ըլլալով, Ս. Աթոռին համար բացարձակ անկարելիութիւն մըն էր վերոյիշեալ զուամարը տրամադրել: Սակայն Ն. Ամենապատուութիւնը, իրեն յատուկ կորովով և անյուստ հատ աշխատանքով ձեռնարկեց համազդային հանդանակութեան՝ անհունապէս քաջալերելով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Վեհափառի 30 Ապրիլ 1962ի սրբատառ Կոնդակէն, որով Ն. Ս. Օթութիւնը Հայաստանեայց Եկեղեցիի բոլոր գաւալները կը հրաւիրէր կարելիութեան սահմաններուն մէջ իրենց մասնակցութիւնը բերելու սրբազան այս գործին:

Նորին Սրբազնութեան անխոնջ ճիգերուն արդիւնք էր նաև Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան որոշումը՝ Սուրբ Յարութեան Տաճարի նորոգութեան Հայկական ծախսերուն մասնակցելու 100,000 Աթերլինի աննախընթաց նուիրաարութեամբ մը:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Վեհափառ Կաթողիկոսի պատմական այցելութիւնը Ս. Քաղաք՝ Հայ Երուսաղէմի տարեգրութեան մէջ յիշատակելի և բացառիկ եղելութիւն մըն է, զեղեցկացած և անմահութեան կնիքով զրոշմուած մանաւանդ եղբայրական ողջագուրմամբ Ս. Էջմիածնի և Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռակալներուն: Ս. Յակոբեանց զինուորեալ Միաբանութիւնը, Ամենապատիւ Պատրիարք Ս. Հօր զլիաւորութեամբ, կը հրճուի նախաձեռնողն ու պատրաստողը ըլլալուն հասկացողութեան և համերաշխութեան այն մթնոլորտին՝ ուր միայն կարելի եղաւ իրագործել զոյգ Վեհափառներու եղբայրակցութիւնը:

Նորին Ամենապատուութիւնը, իր երեսնամեայ բեղուն գործունէութեան ընթացքին, որպէս Լուսարարապետ Ս. Յակոբեանց Վանքին և Տեսուչ և ուսուցիչ Ժառանգաւորաց Վարժարանին և Ընծայարանին՝ սերտօրէն կապուած է այս դարաւոր Հաստատութեան հովանիին տակ աճող Հայ կրթական կեանքին: Իր այս սերտ կապն ու հայեցի դաստիարակութեան հանդէպ ունեցած անստասան հաւատքն էր որ կարելի դարձուց իրագործել Ամմանի հայ հոծ գաղութը արդիական վարժարանով մը օժտելու յանդուգն ծրագիրը: Հ. Բ. Բ. Միութեան և Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան ազնիւ նուիրատուութիւններով, և Երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութեան բարոյական ու նիւթակա՛ն ալ օժանդակութեամբ, կարելի եղաւ 1962ի Սեպտեմբերի 23ին պաշտօնապէս բացուած հրաշակել Հ. Բ. Բ. Միութեան Վահրամ Իզգաշեան Նախակրթարանը և Գ. Կիւլպէնկեան Մանկապարտէզը: Ու այս սքանչելի իրագործումը, միացած այն իրողութեան՝ որ Երջանկայիշատակ Դուբեան Ս. Պատրիարքի օրերէն սկսեալ

Ս. Յակոբեանց Վանքէն ներս անհուն զոհողութիւններով կը պահուին Ս. Թարգմանչաց Նախակրթարանն ու Երկրորդական Վարժարանը, ինչպէս նաև Ժառանգաւորաց Վարժարանը և Ընծայարանը, կու գայ անգամ մը ևս փոստել թէ այս Աթոռը ըլլալով հանդերձ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Նուիրապետական Գահերուն ամենէն կարևորներէն մին, միաժամանակ է՝ նաև օճախ մը լուսաւորութեան և կրթութեան: Իսկ Ն. Ամենապատուութիւն Տ. Եղիշէ Ս. Արքեպիսկոպոսի ներկայութիւնը այդ Գահին վրայ կը հանդիսանայ այն ապահով երաշխիքը՝ թէ պիտի շարունակուին ու աւելի մեծ եռանդով հետապնդուին Ս. Յակոբեանց Աթոռի դարաւոր աւանդութիւնները:

Ճինարարութեան այս ընդհանուր շարժումին ուրիշ մէկ կենդանի վկայութիւնն է Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան օգնութեամբ Վանքի հողամասին վրայ բարձրացուած գաղթականներու քառայարկ և քսանչորս յարկաբաժիններէ բաղկացած շէնքը, պաշտօնապէս բացուած ներկայ տարւոյ Փետրուարի 27ին՝ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Վսեմափայլ Նախագահ Տօրթ. Ժողէ Ա. Փերաիկայի կողմէ:

Ու տակաւին, անցնող չորս տարիներու ընթացքին, Պատրիարք Ս. Հօր հրահանգով Վանքէն ներս վերանորոգուեցան Ս. Յակոբայ Եկեղեցիի Ս. Սարգիս մատուռը և գաւիթը, Պատրիարքարանի զանազան բաժինները, Միաբանութեան ճաշարանն ու խոհանոցը և Տղարանի նոր բաժինը՝ ուր գետեղուեցաւ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ ընծայուած թանկարժէք տողաշար մեքենան: Նորոգուեցաւ Բեթղեմէմի Հայոց Վանքը, ուր և գտնուեցաւ դարաւոր այլ թաղուած յունա-հռոմէական եկեղեցիի մը սիւնաշարքը: Միաժամանակ, Ս. Իննգեան Վանքի արևմտեան պատին տակ, վանքապատական հողամասի մը վրայ շինուեցան տասնհինգ խանութներ:

Նիւթեղէն կառուցումներու սրանչելի այս թափին մէջ, Ն. Ամենապատուութեան մտահոգութեան առարկաներէն մին դարձաւ վերակազմակերպումը Ժառանգաւորաց Վարժարանին և Ընծայարանին՝ որուն կարգապահական ներքին կեանքն ու աւանդութիւնները հիմնովին խախտելին քառամեայ դժբախտ պայքարներու ընթացքին: Գահակալութեան սկզբնական շրջանէն իր զուգորանքին և հոգածութեան առարկան դարձնելով Ժառանգաւորաց Ճեմարանը, Պատրիարք Արքազան Հայրը շեշտած կ'ըլլար կարևորութիւնն ու բախտորոշ դերը ուսման այս կեդրոնին՝ ուր իր դաստիարակութիւնն ու կրօնական պատրաստութիւնը ստացած է Սփիւռքի զանազան կողմերը պաշտօնավարող առաջնորդներու և հոգևոր հովիւներու մեծագոյն մասը: Միայն վերջին քառամեակի ընթացքին, Նորին Ամենապատուութիւնը, երկու տարբեր առիթներով, Ընծայարանի ութ սաներու արեւոյտական առաքիճանի ձեռնադրութիւնն ու օժումը կատարած է:

Քրիստոնէական հաւատքի կեդրոն հանդիսացող Ս. Քաղաքին մէջ երուսողէմի Հայ Պատրիարքութիւնը կը վայելէ ոնթիւ ու լայն իրաւունքներ, արտօնութիւններ և առանձնաշնորհներ, որոնց պահպանման ի խնդիր Ս. Յակոբ-

եանց Միաբանութիւնը երկար դարեր շարունակ ենթարկուած է ամենէն ծանր զոհողութիւններու և պայմաններու :

Երկարատև և անխմտ պայքարներէ ետք՝ այս Հաստատութիւնը անհրաժեշտօրէն պէտք ունէր անդորր և խաղաղ կեանքի՝ Քրիստոսակոյն սրբաւայրերուն մէջ իր դարաւոր առաքելութիւնը կարենալ շարունակելու համար : Այդ ապահով և շինարար շրջանը սկսաւ 1960ի Օգոստոսի 21ին, Գահակալութեամբ Ամենապատիւ Տ. Եղիշէ Ս. Արքեպիսկոպոս Տէրաէրեանի : Բախտորոշ այս թուականէն սկսեալ, Ս. Յակոբեանց Վանքը հզօր ազդեցութեան տակն է վերազարթնումի և շինարարութեան վարակող թափի մը՝ որ կը բլրի ն. Սրբազնութեան անապառ եռանդէն, անսահման հաւատքէն և Ս. Աթոռին հանդէպ անոր ունեցած անհուն սէրէն և նուիրումէն :

Անյիշատար ու ներողամիտ բոլոր անոնց հանդէպ՝ սրոնք զժբախտ շրջան մը կը բացեն էին նոյնիսկ անսասան այս Վանքին ապահովութեան սպառնալ, լայնահոգի, համբերատար և յարատւօրէն լաւատես բոլոր պայմաններու և պարագաներու տակ, ն. Ամենապատուութիւնը այն միակ ու յարմարագոյն անձնաւորութիւնն էր, որ ընտրուելով Գահակալ Ս. Աթոռին՝ պիտի կարենար սքանչելի իրականացնողը հանգիստնալ վերընձիւղումի վերև ակնարկուած հրաշքին :

Ապաւինելով օժանդակութեանը այնպիսի հաստատութիւններու՝ ինչպիսիք են Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնն ու Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, և միաժամանակ վստահելով մեր ժողովուրդի եկեղեցասիրութեան և Ս. Տեղեաց մէջ մեր ազգային իրաւունքները պաշտպանելու անոր պատրաստակամութեան, ն. Ամենապատուութիւնը որպէս «հովիւ քաջ» Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան ղուլն անցած, չորս տարիներու կարճ միջոցի մը մէջ կը բացէ է այս Հաստատութիւնը դուրս հանել անփառունակ և անշուք վիճակէ մը, վերահաստատել Հայ Պատրիարքութեան ազդեցութեան և յարգանքի ա՛յն հափը ու դիրքի ա՛յն բարձրութիւնը՝ որ Ս. Աթոռինն է եղած հարկւրաւոր տարիներ շարունակ, և հաստատուն հիմերը դնել այն մեծ աշխատանքին՝ որ կարելի պիտի դարձնէ աւելի լայն և խորունկ հափերու վրայ յառաջ տանիլ կրօնական և կրթական գործունէութիւնը այս Վանքին :

Կրօնական, կրթական, գրական և վարչական աստուածատուր իր ձիւքերը շաղախած մեր ժողովուրդի ապագային հանդէպ զգացուած անխախտ լաւատեսութեամբ, ն. Ամենապատուութիւնը լաւագոյն զրաւականն է նորանոր և աւելի արդիւնաշատ քառամեակներու, Ս. Յակոբեանց ազգապարծան այս Տան խաղաղ և անդորր կեանքին ու անսոյթաբ վերելքին :

Ազօթենք որ Ամենակարօյն Աստուած Իր հովանին անպակաս ընէ Ս. Աթոռոյս շնորհալի Գահակալին և անձնանուէր Միաբանութեան վրայէն, որպէսզի անարգել շարունակուին վերակառուցումի և վերազարթնումի աշխատանքները՝ ի փառս Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցիին և Հայ ժողովուրդին :

ԽՄԲ.